

بررسی تدبیرهای سازمان همکاری اقتصادی (اکو) برای مقابله با

قاچاق انسان به عنوان یک موضوع جهانی

محمدحسن شیخ‌الاسلامی*

استادیار دانشکده روابط بین‌الملل

مصطفی خرمی

دانشجوی کارشناسی ارشد دیپلماسی و سازمان‌های بین‌المللی دانشکده روابط بین‌الملل

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۰۸/۱۶ - تاریخ تصویب: ۱۳۹۳/۰۷/۰۱)

چکیده

قاچاق انسان یکی از موضوع‌های جهانی است که واکنش‌های ملی و بین‌المللی را برانگیخته است. سازمان ملل متحد، در قطعنامه‌ها و کنوانسیون‌های متعددی به این موضوع در قالب تشویق دولت‌های عضو به قانون‌گذاری و جرم‌انگاری پاسخ داده است. با توجه به این که کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی (اکو) درگیر قاچاق انسان هستند، اکو این موضوع را در دستور کاری خود قرار داده و برای مقابله با آن برنامه‌های گوناگونی داشته است. این نوشتار، بر اساس روش توصیفی-تحلیلی با تکیه بر رویکرد کارکردگرایی، تدبیرهای اکو را برای مقابله با قاچاق انسان در سه پهنا جای می‌دهد: نگرانی از این موضوع در قالب نشست‌های وزرا و کارشناسان، همکاری‌های فنی با سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان بین‌المللی مهاجرت و پلیس بین‌الملل^۱ و همکاری دولت‌های عضو در چارچوب سازمان اکو. اکو برای همکاری دولت‌های عضو به ترتیبات و تدبیرهای حقوقی، نشست‌های مقامات اجرایی و قضایی، تبادل اطلاعات و مدیریت کنترل مرزها و همکاری انتظامی متوسل شده است. در نهایت اکو به این نتیجه رسیده است که پلیس منطقه‌ای اکو را تأسیس کند. تأسیس پلیس اکو^۲ گامی مؤثر در غلبه بر جرم‌های سازمان‌یافته فراملی از جمله قاچاق انسان خواهد بود.

کلیدواژه‌ها

تدبیرهای حقوقی، جرم‌های سازمان‌یافته فراملی، سازمان‌های منطقه‌ای، سازمان همکاری اقتصادی (اکو)، قاچاق انسان.

* Email: mhsheikh@gmail.com

۱. اینترپل

۲. اکوپل

مقدمه

این نوشتار نتیجه یک پژوهش است که قاچاق انسان را به عنوان یک موضوع جهانی^۱ دانسته و ضمن بررسی اجمالی تدبیرهای مقررات جهانی، ریشه‌ها و علت‌های این مسئله و راه‌های مقابله با آن، در یک مطالعه موردی، ترتیبات و اقدام‌های سازمان همکاری اقتصادی (اکو) - به‌عنوان با سابقه‌ترین سازمان منطقه‌ای جنوب غرب آسیا- برای مقابله با قاچاق انسان را مطالعه کرده است.

همان‌گونه که در طول نوشتار خواهیم دید، یکی از جاهایی که در آن مبارزه با اشکال گوناگون قاچاق و از جمله قاچاق انسان مطرح است، سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای است. در سازمان همکاری اقتصادی (اکو) این موضوع مطرح و به آن پرداخته شده است. اکو یک سازمان ویژه با مقررات فصل هشتم منشور ملل متحد و عضو ناظر سازمان ملل^۲ است. جدا از اهمیت‌های اقتصادی اکو، مقر این سازمان در تهران است، ایران حدود ۲۵ درصد بودجه سالانه این سازمان را تأمین می‌کند و بیش از ۲۰ درصد کارکنان حرفه‌ای و کارشناسان اکو ایرانی‌اند. بنابراین دامنه آزادی عمل و محدوده تأثیرگذاری ایران در این سازمان بیش از هر سازمان دیگری است (شهابی و شیخ الاسلامی، ۱۳۸۶، ص. ۱۴۱). با توجه به ظرفیت‌های قدرت ایران، منافع این کشور در منطقه از راه سازمان می‌تواند تأمین شود.

پیشینه پژوهش

آثار موجود در زمینه قاچاق انسان در دو دسته مطالعات حقوقی و مطالعات سیاسی - اجتماعی جای می‌گیرد. مقاله‌ها و کتاب‌هایی که مطالعه حقوقی انجام داده‌اند نیز از دو منظر حقوق بین‌المللی و حقوق داخلی به بررسی موضوع پرداخته‌اند. همچنین دسته‌ای از این آثار، مطالعات تطبیقی انجام داده‌اند. از جمله ذاقلی (۱۳۸۹) مطالعه تطبیقی بین سیاست جنایی ایران و اسناد بین‌المللی در زمینه قاچاق انسان انجام داده است، به‌گونه‌ای که اسناد، رویکردها و سازوکارهای بین‌المللی و ملی را مورد مطالعه قرار داده است. کتاب دیگر از اشتتری (۱۳۸۳) است که قاچاق زنان را از چشم‌انداز حقوق بین‌الملل بررسی کرده و از روش تحلیل محتوا در

1. Global Issue

2. U.N. General Assembly, A/RES/48/2

بررسی اسناد و قوانین بهره برده است. ایشان در پی اثبات این فرضیه است که کاستی‌های موجود در اسناد و رویه‌های موجود از مهم‌ترین عوامل رشد و گسترش قاچاق زنان در سطح بین‌المللی است. در زمینه قاچاق انسان، مقاله حبیب‌زاده، مقدسی و جعفری دولت‌آبادی (۱۳۸۸) به بررسی حقوقی بزه در نظام حقوقی ایران و نقد و بررسی قانون مبارزه با قاچاق انسان (مصوب ۱۳۸۳) پرداخته و یک بررسی حقوقی - جزایی انجام داده است.

بخش دیگری از ادبیات در دسته مطالعه سیاسی - اجتماعی است. این مقاله‌ها به بررسی علت‌ها و زمینه‌های قاچاق انسان پرداخته و به تحولات سیاسی و اجتماعی نیز توجه کرده است. در حالی که رویکرد حقوق جزا، سرکوبگر و متوجه بزه کار است. جرم‌شناسی به علت‌های پدیده مجرمانه می‌پردازد و بیشتر متوجه حمایت از بزه دیده است. بنابراین، این آثار در دسته مطالعات سیاسی - اجتماعی جای می‌گیرد. مقاله قاچاق انسان برای کار اجباری (Skrivánková, 2006) یک پژوهش علمی است که ضمن بررسی مقررات اروپا و بریتانیا در مورد قاچاق انسان برای کار اجباری، با اتکای به روش‌های کیفی، به بررسی زمینه‌های این مسئله پرداخته است. بیابانی و سلطانی فر (۱۳۸۹) به بررسی علت رواج قاچاق انسان و راه‌های جذب قربانیان پرداخته‌اند، ولی با وجود اینکه این کتاب متعلق به نیروی انتظامی است، آمار و ارقام و حتی داده‌های دست اول ندارد.

همچنین تعدادی از پژوهش‌های انجام شده، به موضوع نگاهی اجتماعی و سیاسی دارند. از جمله موثقی و اسفندیاری (۱۳۸۷) به موضوع، به‌عنوان پدیده‌ای فراگیر نگاه کرده و در پی بررسی این موضوع هستند که آیا قاچاق انسان مختص کشورهای جهان سوم است؟ و یا کشورهای توسعه‌یافته هم گرفتار آن هستند. همچنین مقاله‌های تحلیلی‌ای وجود دارد که رویکرد آن‌ها، بررسی علت‌های پدیده است. الهه کولایی (۱۳۸۶) عوامل و انگیزه‌های قاچاق انسان را در آسیای مرکزی بر پایه مطالعات نظری و میدانی با روش توصیفی و تحلیلی بررسی کرده است. برخی آثار بیشتر به تحولات سیاسی توجه داشته‌اند. مقاله کارین (Corrin, 2005) به تحلیل واقعیت‌های پس از سال ۱۹۸۹ با توجه به تحولات فروپاشی نظام کمونیستی و تأثیر آن بر قاچاق زنان در بازماندگان اتحاد شوروی، اروپای شرقی و مرکزی پرداخته است. مقاله دیگر از جکسون (2005, Jackson) به بررسی قاچاق مواد مخدر، سلاح و انسان در آسیای مرکزی پس از اتحاد شوروی پرداخته و گاهی با رویکردی انتقادی، به بررسی تصورهای بین‌المللی در این زمینه و به‌ویژه ارتباط قاچاق با تروریسم پرداخته است.

مبارزه با جرم‌های سازمان یافته فراملی، مستلزم همکاری‌های فراملی است، پژوهش‌های کنونی، در بردارنده مطالب بسیار ارزشمندی است؛ اما تا آنجا که نگارنده بررسی کرده است، پژوهشی وجود ندارد که این مسئله را در چارچوب سازمان اکو بررسی کند. این بررسی با بهره‌مندی از مطالعات حقوقی، در دسته مطالعه سیاسی - اجتماعی قرار دارد و نوآوری آن، این است که ببیند، اکو به‌عنوان یک سازمان بین‌المللی منطقه‌ای چه پاسخی به این پدیده داده و چه تدبیرهایی را برای مقابله با آن به‌کار گرفته است.

قاچاق انسان به‌عنوان یک موضوع جهانی

با وجود تعریف‌های مختلفی که از قاچاق انسان شده است توافق در حال گسترشی وجود دارد که مسئله قاچاق انسان متضمن نقل و انتقال افراد با هدف قراردادن آن‌ها در شرایط خدمت اجباری است (ذاقلی، ۱۳۸۹، ص. ۲۸). در این تعریف‌ها سازمان‌یافتگی و فراملی بودن دو ویژگی اصلی قاچاق انسان است. تعریف پروتکل کنوانسیون پالمو^۱ از قاچاق انسان، که مورد اقبال سایر سازمان‌های بین‌المللی قرار گرفته، عبارت است از: «قاچاق انسان^۲ یعنی استخدام، حمل و نقل، انتقال، نگهداری یا دریافت افراد، به‌وسیله تهدید یا استفاده از زور یا سایر اشکال اجبار، ربودن، فریب، اغفال، سوء استفاده از قدرت یا موقعیتی آسیب‌پذیر - که قربانی دچار آن است (تأکید از نگارنده است) - یا دریافت وجه یا مزایا، با هدف کسب رضایت شخصی که کنترل شخص دیگری را در دست دارد برای هدف بهره‌کشی. بهره‌کشی دست‌کم مشتمل است بر بهره‌کشی روسپی‌گری از دیگران یا سایر اشکال بهره‌کشی جنسی، خدمات یا کار اجباری، برده‌داری یا رفتارهای مشابه برده‌داری، بردگی یا برداشتن اعضاء» (بند ماده ۳). یکی از اساسی‌ترین ارزش‌های حقوق بشری آزادی جسم انسان است، ولی قاچاق انسان، این حداقل را نقض می‌کند.

امروزه قاچاق انسان به‌عنوان یک مسئله جهانی تلقی می‌شود. برخی ظهور جرم‌های فراملی را از آثار منفی جهانی شدن می‌دانند (ذاقلی، ۱۳۸۹، ص. ۱۵). برخی انحلال کشورهای کمونیستی را علت می‌دانند و معتقدند، به‌دلیل انحلال دولت‌های کمونیستی و یوگوسلاوی، قاچاق انسان در حال رشد است. افزون بر اینکه عملکردهای آن بیشتر سازمان یافته شده

1. U.N. General Assembly, A/RES/55/25. Annex II
2. trafficking in persons

است (Corrin, 2005, p. 550). فقط بنابر، برآورد سازمان بین‌المللی کار، کار اجباری موضوع دست‌کم ۱۲/۳ میلیون نفر از مردم جهان است که ۲/۴ میلیون از این کار اجباری، به‌عنوان دستاوردی از قاچاق انسان است (Skřivánková, 2006, p.5).

نخستین اقدام بین‌المللی در چارچوب ملل متحد در ارتباط با مبارزه با بردگی جنسی بود که سازمان ملل در سال ۱۹۴۹ کنوانسیون متوقف‌سازی قاچاق اشخاص و استثمار فاحشگی را تصویب کرد^۱. مجمع عمومی سازمان ملل متحد، مدتی است که این موضوع را در دستور کار خود قرار داده که آخرین آن «برنامه جهانی ملل متحد درباره اقدامات مبارزه با قاچاق اشخاص» مصوب ۳۰ ژوئیه ۲۰۱۰ است^۲. این وضعیت نشان از نگرانی جامعه جهانی زمینه برخورد با مسئله قاچاق انسان دارد. مهم‌ترین اقدام سازمان ملل برای مقابله با قاچاق انسان، کنوانسیون ملل متحد علیه جرم‌های سازمان‌یافته فراملی است که یک پیمان چندجانبه محسوب و با قطعنامه مجمع عمومی سازمان ملل متحد در ۱۵ نوامبر ۲۰۰۰ پذیرفته شده است^۳. کنوانسیون و دو پروتکل ضمیمه شده به قطعنامه، از آن جهت کنوانسیون و پروتکل‌های پالمو نامیده می‌شوند که گردهمایی درباره کنوانسیون مبارزه با جرم‌های سازمان‌یافته فراملی در شهر پالمو ایتالیا بوده است. بنابراین اهمیت تاریخی و نمادین دارد^۴. اجرای کنوانسیون ملل متحد علیه جرم‌های سازمان‌یافته فراملی از ۲۹ سپتامبر ۲۰۰۳ لازم الاجرا شد و تاکنون از سوی ۱۷۹ عضو (۱۷۸ دولت و اتحادیه اروپا) از جمله تمامی دولت‌های عضو اکو (به غیر از ایران که فقط آن را امضا کرده است و تاکنون به تصویب نرسانده) تصویب شده است (https://treaties.un.org, 2013/12/24).

افزون بر آنچه گفته شد، شایان ذکر است که پلیس بین‌الملل، قاچاق انسان را مسئله‌ای جهانی تلقی کرده است (http://interpol.int, 2013/04/07). در سطح منطقه‌ای نیز می‌توان به مقررات در سطح اتحادیه اروپا اشاره کرد که مهم‌ترین ابزارهای آن عبارت است از تصمیم شورای اتحادیه اروپا در مورد مبارزه با قاچاق انسان (http://europa.eu, 2013/02/15). همچنین کنوانسیون شورای اروپا درباره اقدام علیه قاچاق انسان تصویب شده است (http://conventions.coe.int,)

1. U.N. General Assembly, A/RES/317 (IV)
2. U.N. General Assembly, A/RES/64/293
3. U.N. General Assembly, A/RES/55/25
4. U.N. General Assembly, A/RES/54/129

2013/02/15). سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) نیز، سیاست مبارزه با قاچاق انسان را به کار گرفته است (http://nato.int, 2013/07/14). سازمان همکاری اقتصادی (اکو) به این موضوع توجه جدی داشته است که در این نوشتار به آن پرداخته خواهد شد.

معرفی سازمان همکاری اقتصادی (اکو)

اکو جانشین سازمان «همکاری عمران منطقه‌ای» (آر. سی. دی) است که در سال‌های ۱۹۶۴ تا ۱۹۷۹ فعالیت می‌کرد. آر. سی. دی به خواست سران سه کشور ایران، پاکستان و ترکیه، با هدف پیشبرد همکاری اقتصادی، فنی و فرهنگی (ماده ۱ عهدنامه از میر) میان دولت‌های عضو تأسیس شد. با وقوع انقلاب اسلامی در ایران، فعالیت سازمان با وقفه مواجه شد. احساس نیاز به همکاری منطقه‌ای، زمینه تشکیل دوباره سازمان را فراهم کرد، از این‌رو «سازمان همکاری اقتصادی» به عنوان یک سازمان میان دولتی در سال ۱۹۸۵ توسط ایران، پاکستان و ترکیه احیا شد؛ ولی «از هنگام تشکیل سازمان همکاری اقتصادی تا تصویب پروتکل اصلاحی پیمان از میر (۱۹۹۰) این سازمان فعالیت چشمگیری نداشت» (کولایی و مؤدب، ۱۳۸۸، ص. ۱۵۵). در پی فروپاشی اتحاد شوروی، هفت عضو جدید در سال ۱۹۹۲ شامل افغانستان، تاجیکستان، جمهوری آذربایجان، ازبکستان، ترکمنستان، قزاقستان و قرقیزستان به این سازمان پیوستند. پیوستن اعضای جدید به اکو، از عوامل مهم کسب اعتبار این سازمان بود (کولایی و مؤدب، ۱۳۸۸، ص. ۱۶). هرچند این گسترش کمی، دشواری‌هایی را برای تحقق همگرایی منطقه‌ای ایجاد کرده است؛ از جمله می‌توان به سطح پایین مشارکت برخی از اعضا در برنامه‌های سازمان و در نتیجه، کندی روند تصمیم‌گیری و حتی اجرایی شدن مصوبات سازمان اشاره کرد (کولایی و مؤدب، ۱۳۸۸، صص. ۱۵۵-۱۷۹).

به دلیل دیدگاه‌های سیاسی متفاوت مؤسسان سازمان، اعضا فعالیت سیاسی را خارج از وظایف و حدود اختیارهای سازمان تعریف کرده و با تکیه بر نظریه کارکردگرایی، در جهت تقویت همکاری اقتصادی تلاش می‌کنند. حتی برخی دولت‌های عضو، با ورود این سازمان به کوچک‌ترین موضوع‌های کنترل مواد مخدر مخالفت می‌کردند (سازمان همکاری اقتصادی (اکو)، ۱۳۷۷، ص. ۵۹). با این وجود در عهدنامه جدید از میر (۵ شهریور ۱۳۷۵) -که به عنوان اساس نامه سازمان تلقی می‌شود- بنابر بند «ه» ماده ۳ و نیز بند ۴ ماده ۱۴، اصول

همکاری سازمان، فقط بر همکاری اقتصادی، فنی و فرهنگی محدود نیست. به اعتقاد نگارنده دلیل اینکه، آر. سی. دی، به همکاری در حوزه‌های امنیتی توجه نداشته است را باید در این جست که دولت‌های عضو آر. سی. دی، این خلأ را با مهم‌ترین پیمان امنیتی منطقه یعنی سازمان پیمان مرکزی (پیمان ستو) پر کرده بودند. درحالی که بعد از انقلاب اسلامی ایران و بهم‌ریختن ترتیبات امنیتی منطقه، دیگر این چنین سازمانی احیا نشده است؛ اما آر. سی. دی احیا شد. بنابراین با احساس نیاز در حوزه مقابله با جرم‌های فراملی، دولت‌های عضو اکو به بعضی مسائل امنیتی وارد شده‌اند. وارد شدن این سازمان به مسائل غیر اقتصادی، مانند ورود به حوزه امنیتی، نشان از افزایش توانمندی و تحقق همگرایی این سازمان دارد.

مروری بر وضعیت کنونی قاچاق انسان و علت‌های آن در منطقه اکو

برخی از جامعه‌شناسان در ارتباط با قاچاق انسان و شناسایی افراد قاچاق شده، به‌ویژه در ارتباط با بهره‌کشی جنسی، از اصطلاح پدیده کوه یخ استفاده می‌کنند. بر اساس این مدل، کوه یخ، فقط (تأکید از نگارنده است) مواردی را که از آن اطلاع داریم نشان می‌دهد، یعنی چیزی حدود ۱۰ درصد از تعداد واقعی افراد قاچاق شده (Klára Skrivánková, 2006, pp.8-9). افزون بر آن باید گفت که از نظر آماری شناخت موارد نقض قوانین کیفری بسیار دشوار است. تنها شناختی که می‌توان به دست آورد، بزه‌کاری ظاهری- بر مبنای آگاهی از تعداد مراجعات کیفری به حوزه‌های نیروهای انتظامی که آن هم به‌دلایلی از جمله سانسور و فیلتر آمار قابل تردید است (تأکید از نگارنده است)- و بزه‌کاری قانونی (قضایی) بر مبنای محکومیت صادره از دادگاه است که البته بزه‌کاری قانونی نشان‌دهنده واقعیت‌ها نیست (تأکید از نگارنده است) (اردبیلی، ۱۳۸۸، ص. ۲۰). اما تعیین نرخ بزه‌کاری واقعی، برای خیلی از جوامع دور از دسترس است. با این وجود هر جا نگارنده به آمار و ارقامی برخورد، از آن استفاده کرده است.

آمارى از قاچاق انسان در ایران موجود نیست، ولی پاسخ‌های قانون‌گذار بیشتر به‌صورت واکنش قهرآمیز (ذاقلی، ۱۳۸۹، ص. ۱۴۰) و بیشتر ناظر به جنبه غالب قاچاق انسان، یعنی بهره‌کشی جنسى بوده است. افزون بر این، تدبیرهای پیشگیرانه نیز مورد توجه قانون‌گذار ایران بوده است (ذاقلی، ۱۳۸۹، ص. ۱۴۹) و در یک مورد شورای عالی امنیت ملی، وزارت اطلاعات را مأمور کرد تا در کشف و شناسایی باندهای قاچاق انسان اقدام کنند (ذاقلی، ۱۳۸۹، ص. ۲۴۵). این موضع نشان از رویکرد امنیت‌محور ایران در برخورد با این مسئله دارد.

ترکیه و جمهوری آذربایجان

جمهوری آذربایجان به‌عنوان یک کشور منبع و مسیر حمل‌ونقل برای قربانیان قاچاق شده از ازبکستان، قرقیزستان، قزاقستان و مولداوی به ترکیه و امارات متحده عربی برای استثمار جنسى، ایفای نقش می‌کند. همچنین مردان و پسران با هدف کار اجباری به روسیه قاچاق می‌شوند (The CIA World Fact Book, 2011, p.48). ترکیه نیز یک کشور مقصد، به‌ویژه برای تجارت جنسى اجباری است (KOM Department, 2013, p.20). قاچاقچیان اشخاص را از کشورهایی چون جمهوری آذربایجان، گرجستان، ارمنستان و ازبکستان با اسناد جعلی یا با پنهان‌کردن در وسایل نقلیه به ترکیه می‌آورند و سپس آن‌ها را به اجبار در خانه‌ها یا مزارع به کار می‌گیرند (KOM Department, 2013, p.21). بنابر یک گزارش، هم میزان ارتکاب قاچاق مهاجران و قاچاق انسان و هم تعداد عملیات‌های انجام شده علیه قاچاق مهاجران و قاچاق انسان در ترکیه در حال رشد است. برای نمونه، تعداد قاچاقچیان-سازمان‌دهندگان^۱ مهاجر که توسط واحد «اداره مبارزه با قاچاق و جرم‌های سازمان‌یافته» توقیف شده‌اند، در سال ۲۰۱۲، ۴۷ درصد نسبت به سال ۲۰۱۱، رشد داشته است (KOM Department, 2013, p.22). همچنین میزان پرونده‌های قاچاق مهاجران سال ۲۰۱۲، ۷ درصد نسبت به سال ۲۰۱۱ رشد کرده است.

شبه قاره

زنان و کودکان افغانی (و ایرانی) در ایران، برای هدف ازدواج اجباری، تجارت استثمار جنسی و بردگی اجباری از جمله تکدی‌گری یا کار برای تصفیه بدهی، درآمدزایی یا حمایت از افراد معتاد خانواده‌شان، قاچاق داخلی می‌شوند (The CIA World Fact Book, 2011, p.313). بنا به تخمین یونیسف، حدود یک میلیون برده جنسی که بیشتر آنان را دختران نوجوان تشکیل می‌دهند در هند و پاکستان وجود دارد (بیابانی و سلطانی فر، ۱۳۸۹، ص.۱۰۶). کودکان و زنان افغانستان به پاکستان و عربستان سعودی هم با هدف تکدی‌گری، کارگری یا بهره‌کشی جنسی قاچاق می‌شوند. بنابر آمار (های غیر رسمی - تأکید از نگارنده است) در سال‌های اخیر حدود ۴۰۰ کودک افغان از عربستان سعودی به کشور خود بازگردانده شده‌اند (بیابانی و سلطانی فر، ۱۳۸۹، ص.۸۸). حدود ۲ میلیون مهاجر افغانی در ایران و ۲.۱ میلیون در پاکستان هستند (Statistics-migration DOCCU, pp.22-30). اتباع افغانی که به شکل غیرقانونی وارد مرز ایران-ترکیه شده‌اند برای یافتن پناهگاه به ترکیه حمل شده‌اند. تعداد پناهجویان افغان به شکل قابل توجهی در سال ۲۰۱۲ رشد کرده است (KOM Department, 2013, p.20).

آسیای مرکزی

زنان و دختران ازبکستان (The CIA World Fact Book, 2011, p. 710) و تاجیکستان (The CIA World Fact Book, 2011, p. 648)، به قزاقستان، روسیه، خاورمیانه و آسیا با هدف بهره‌کشی تجارت جنسی قاچاق می‌شوند. در این دو کشور، قاچاق داخلی زنان و مردان برای هدف‌های بندگی درون مرزی^۱، کار اجباری مردان به روسیه و قزاقستان در صنایع ساختمان‌سازی و کشاورزی و بهره‌کشی تجارت جنسی نیز صورت می‌گیرد. براساس گزارش یکی از کارگاه‌های منطقه‌ای اگو، سالانه از ۴۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ نفر از تاجیکستان به کشورهای خارجی قاچاق شده‌اند (ECO(A), 2008, p.6). براساس برخی برآوردها حدود ۲۰۰۰ زن قزاق جهت کار روسپی‌گری در کره جنوبی به بردگی کشیده شده‌اند (کولایی، ۱۳۸۶، ص.۱۵۷). همچنین در سال، حدود ۴۰۰۰ تا ۷۰۰۰ زن قزاق از قزاقستان به کشورهای خلیج فارس، ترکیه، کره جنوبی، یونان و اسرائیل قاچاق می‌شوند (کولایی، ۱۳۸۶، ص.۱۶۴). براساس گزارش

وزارت امنیت ملی ازبکستان در سال ۱۳۸۳، حدود ۳۰۰ هزار زن ازبک وارد تجارت جنسی شدند (کولایی، ۱۳۸۶، ص. ۱۶۵) و بنابر گفته نماینده منطقه‌ای سازمان بین‌المللی مهاجرت در خاورمیانه، سالانه از ۵۰۰۰ تا ۷۰۰۰۰ نفر از ازبکستان و قزاقستان و ۵۰۰۰ نفر تا ۱۵۰۰۰ نفر از جمهوری قرقیزستان قربانی قاچاق شده‌اند (ECO(A), 2008, p.6). همچنین در سال ۱۳۸۷ حدود ۴۰۰۰ زن قرقیز از قرقیزستان به مقصد کشورهای خاورمیانه، ترکیه و اروپای مرکزی قاچاق شده‌اند (کولایی، ۱۳۸۶، ص. ۱۶۴). در مورد قاچاق انسان در ترکمنستان، اطلاعاتی در دست نیست. احتمالاً «آمار پایین‌تر قاچاق در ترکمنستان نتیجه محدودیت دولت این کشور در امر جابجایی انسان بوده است» (کولایی، ۱۳۸۶، ص. ۱۵۷-۱۶۵).

براساس بررسی‌هایی که نگارنده انجام داده است، قاچاقچیان به صورت سازماندهی شده در ابتدا فرد مورد نظر را شناسایی و جلب می‌کنند. در مرحله دوم آن‌ها را حمل و نقل می‌کنند و در نهایت برای هدف‌های گوناگون، آن‌ها را به کار می‌گیرند. فرایند انتخاب برای شناسایی افراد قربانی توسط قاچاقچیان شامل پنج مرحله است: ۱. ارتباط با قربانی، ۲. شناسایی هویت، ۳. مصاحبه عمیق (استخدام، انتقال و استعمار)، ۴. تعیین مدارک، ۵. بررسی همه مدارک برای تصمیم‌گیری نهایی، خواه فرد مورد نظر یکی از قاچاق‌شدگان باشد یا نباشد (ECO(A), 2008, p.3). مرحله دوم مرحله حمل و نقل است که به راه‌های مختلفی اعم از قانونی و غیرقانونی و به وسیله وسایل نقلیه گوناگون انجام می‌شود. بنابر گزارش (KOM Department, 2013, p. 20) «اداره مبارزه با قاچاق و جرم‌های سازمان‌یافته» ترکیه از نتیجه عملیات‌ها در سال ۲۰۱۲، مهاجران غیرقانونی از مرزهای شرقی و جنوب‌شرقی ترکیه، از مرزهای کوهستانی با پای پیاده یا پنهان شدن در وسایل نقلیه یا با استفاده از اسناد جعلی از راه ورودی‌های مرزی وارد کشور می‌شوند. سپس قاچاقچیان، مهاجران غیرقانونی را با اتوبوس به شهرهای غربی از جمله استانبول و از میر آورده و به آن‌ها پناهگاه ارائه می‌دهند، از مهاجران در استانبول حفاظت می‌کنند و آن‌ها را به شهرهای دیگر چون ادرین و کرکلرلی می‌آورند. سرانجام قاچاقچیان، مهاجران را با قایق‌های کوچک به ایتالیا یا به آن سوی رودخانه مریک به یونان انتقال می‌دهند، یا با پای پیاده یا پنهان‌کردن در وسایل نقلیه به بلغارستان و یونان می‌برند.

توسل به ترتیبات قانونی هم برای قاچاق انسان متداول است. قاچاقچیان برای امکان خروج مهاجران از ترکیه به واسطه مرزهای هوایی یا زمینی، روایدهای جعلی آماده می‌کنند.

برای برخی شهروندان ترکی با اسناد جعلی جهت تحصیل روایدهای قانونی از کنسولگری‌های برخی کشورهای اروپایی تهیه می‌کنند یا برای برخی شهروندان ترکی ویزای معافیت^۱ کشورهای چون بوسنی و هرزگوین، صربستان، کرواسی، مونته‌نگرو و مقدونیه را می‌گیرند و سپس آن‌ها را به صورت غیرقانونی به کشورهای اتحادیه اروپا انتقال می‌دهند. به باور پژوهشگران، نیاز به رواید در کشورهای آسیای مرکزی، و نیاز نداشتن گذرنامه در بعضی از این کشورها «مقدمه‌ای برای مهاجرت‌های غیرقانونی و قاچاق اشخاص شده است» (کولایی، ۱۳۸۶، ص. ۱۶۱-۱۶۷). ولی از نظر یکی از متخصصان اکو، این موارد به تنهایی (تأکید از نگارنده است) نمی‌تواند زمینه ساز قاچاق انسان و مهاجرت غیرقانونی باشد. زیرا نخست اینکه، رفت و آمد شهروندان کشورهای آسیای مرکزی به یکدیگر، بدون گذرنامه و بنابر ترتیبات زمان اتحاد شوروی است و دوم اینکه مقصد قاچاق انسان، بیشتر خارج از منطقه است. بنابراین صرف محدود بودن یا محدود نبودن رفت و آمد در کشورهای آسیای مرکزی، نمی‌تواند دلیلی بر این جرم‌ها باشد.

با توجه به اینکه قاچاق انسان از جرم‌های سازمان یافته است، علت‌های ریشه ای آن ساختاری، نهادینه شده و همچنین ناشی از ماهیت جهانی است. فقر علتی روشن است؛ اما تنها علت نیست. تغییرات اجتماعی، عوامل سیاسی و اقتصادی، افزایش مهاجرت در سال‌های اخیر و مهاجرت برای کار که به ضرورت زندگی بسیاری از مردم تبدیل شده، نگران کننده بوده است (Skrivánková, 2006, p.8). در تحلیل مارکسیستی، باید مهم‌ترین دلایل بزه را در ساختار جوامع سرمایه داری، یعنی طبقات اجتماعی و مناسبات تولید توضیح داد. در تحلیلی دیگر، نظریه فشار که «رابرت مرتن» بانی آن است به عنوان یک نظریه کارکردگرا قائل به این است که در هر جامعه‌ای باید بین هدف‌ها و وسایل رسیدن به آن هماهنگی وجود داشته باشد. در صورت ناهماهنگی بین هدف‌ها و ابزارها، ممکن است آثار نظام یافته‌ای بر رفتار اجتماعی تأثیر بگذارد که حاصل برهم خوردن وحدت و انسجام جامعه است و آن می‌تواند ارتکاب جرم باشد که نتیجه کنار گذاشتن هدف‌ها یا نوع وسایلی است که برای کسب موفقیت به کار رفته است (توسلی، ۱۳۷۹، صص. ۲۳۲-۲۳۷). با اتکا به این دو نظریه و با توجه به تغییر ساختار جوامع بازمانده از اتحاد شوروی، به بررسی علت‌های قاچاق انسان با دو علت اصلی مشکلات اقتصادی (رویکردی انتقادی) و فروپاشی اتحاد شوروی (نظریه فشار) می‌پردازیم:

1. Visa Exemption

در کشورهای آسیای مرکزی، بیشتر قربانیان قاچاق انسان، زنان جوانی هستند که مشکلات شدید اقتصادی دارند. قاچاقچیان، زنان را با پیشنهادهای شغل موفق و وعده دستمزدهای بالا در خارج از کشور، فریب می‌دهند. در سایر موارد مردان و کارگران را در اردوگاه‌های کار اجباری گرفتار می‌کنند. یکی از متخصصان اکو معتقد است: «فقر یکی از علت‌های مشخص قاچاق انسان است. برای نمونه، درآمد (به‌شکل ماهانه) بیست دلاری در تاجیکستان زمینه‌ساز مهاجرت است؛ اگر فرد مهاجر هیچ گزینه‌ای برای کار یا زندگی بهتر نداشته باشد به دام قاچاق می‌افتد». تا این اواخر، هم حکومت‌ها و هم جوامع آسیای مرکزی نادیده‌گرفتن این موضوع را ترجیح داده‌اند (Jackson, 2005, p.43). فروپاشی اتحاد شوروی منجر به تحول در شرایط سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورهای بلوک شرق شد. سیاست آزادی اقتصادی، منجر به بدتر شدن معیشت مردم و بازسازی^۱ قاچاق انسان شده است. همچنین بازسازی سریعی که کشورهای بازمانده از حکومت‌های کمونیستی اتحاد شوروی و اروپای شرقی داشته‌اند یک اثر سنگین نامتجانس بر فرصت‌های اقتصادی زنان و مسئولیت‌های خانواده داشته است (Corrin, 2005, p.543). براساس نظریه فشار، چیزی که در کشورهای عضو اکو که در گذشته کمونیستی بودند، مشهود است، این است که اصلاحات و دگرگونی‌های پس از اتحاد شوروی، با ابزارهای این جوامع هم‌خوانی ندارد. در صورت ناهماهنگی بین هدف‌ها و ابزارها، افراد راه غیر متعارف را می‌پیمایند که آن می‌تواند، جرم باشد. در یک جامعه تا زمانی که شرایط سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ثابت است، نرخ مشخص و ثابتی از جرم‌ها وجود دارد، اما اگر جامعه دچار دگرگونی‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی شود، خواهیم دید که همراه با این تحولات شاهد تحول در جرم‌ها هم خواهیم بود و ارتکاب جرم‌ها افزایش می‌یابد.

براساس دیدگاه انتقادی نیز، در دوران اتحاد شوروی سطح‌های عالی مخارج اجتماعی و تفاوت دستمزد پایین بود، یعنی اینکه توزیع درآمد در کشورهای اتحاد شوروی، اروپای شرقی و مرکزی، نسبت به مهم‌ترین بازارهای (آزاد) اقتصادی، به‌شکل قابل‌توجهی بیشتر مساوات‌گرا بود. در نتیجه وقتی فروپاشی اقتصادی در اوایل سال ۱۹۹۰ روی داد، برای بسیاری

(از مردم) ویران‌کننده بود (Corrin, 2005, p.545). عوامل مختلف شامل تورم هیجانی^۱، کاهش تولیدات اقتصادی و کاهش شدید استانداردهای زندگی برای بیشتر مردم، همراه با پیدایش فقر، یک موضوع مهم به حساب می‌آمده است. وقتی از اواخر دهه ۱۹۹۰ رشد از سر گرفته شد، سطح‌های فقر بالا ماند و موفقیت‌های گذشته در رفاه اجتماعی زیر فشار قرار گرفت. برای نمونه، در بسیاری از کشورها کاهش در امید به زندگی روی داد. ممیزی^۲ اقتصادی اروپا اظهار داشت: برآورد شده است که ۵۰ میلیون نفر در فقر شدید باقی مانده‌اند.

با وجود ثبات و رشد اقتصادی بعد از بحران روسی در ۱۹۹۸ در برخی کشورهای منطقه، وضعیت زندگی مردم به زیر خط فقر رشد کرده و نابرابری درآمدی در برابر پیشرفت، ادامه یافته است (Corrin, 2005, p.546). نابرابری‌های اساسی هم در میان ترمیم مشکلات اقتصادی و هم در میان جنگ، افکنده شده است. مرکب‌بودن متغیرها است که جرم‌های خاص، کارکنان نظامی و اشخاص سوداگر، زنان را به عنوان کالاهای با ارزش، جهت استثمار به مفهوم فحشا ببینند. از نظر نگارنده توجه به این عامل مهم است که دولت‌های تمامیت‌خواه (کمونیستی) به سبب ایجاد محدودیت‌هایی که برای اقتصاد و جامعه تعریف می‌کنند، زمینه‌ساز ارتکاب جرم‌ها به صورت سازمان‌یافته و زیرزمینی هستند و شهروندان را مجبور می‌کنند تا برای رسیدن به آرزوهای خود راه‌های غیرطبیعی را طی کنند. یکی از متخصصان اکو، معتقد است که «در دوران اتحاد شوروی، سازمان‌های امنیتی، حکومت داشتند. پس از فروپاشی اتحاد شوروی هنوز ساختارهای (حکومتی و امنیتی) گذشته باقی مانده و (از سوی دیگر) سرمایه‌دارها، سرمایه‌گذاری‌ها را به کاباره‌ها برده و وارد تجارت قاچاق انسان شده‌اند. پلیس‌های کشورهای منطقه هم فقیر هستند و هم ساختارهایی با ظرفیت فساد دارند». در نقشه‌برداری بعضی از تغییرات پس از سال ۱۹۹۰ در رشد قاچاق زنان از سراسر اتحاد شوروی و اروپای مرکزی و شرقی، شواهد گسترش فقر و درگیری‌ها، از انحلال دولت‌های کمونیستی و یوگوسلاوی ناشی می‌شود (Corrin, 2005, p.550). بیشتر پژوهش‌های جدید، شواهد قاچاق سازمان‌یافته زنان را برای تجدید روحیه کارکنان حفظ صلح بین‌المللی و نظامی، ارائه داده‌اند (Corrin, 2005, p.547). گزارش اخیر سازمان بین‌المللی مهاجرت، در جایی که زنان قاچاق شده‌اند و تعدادی از زنان قاچاق شده برگشته‌اند، اطلاعات روشنی را نشان می‌دهد که

-
1. Hyperinflation
 2. Survey

عوامل کشتی - فشاری^۱ نظامی سازی، از جمله از ستادهای^۲ بین‌المللی و نظامی، شبکه‌های جنایی منفعت‌جو از قاچاق زنان و نبود سازوکارهای بین‌المللی در حفاظت از زنان و دختران در زمان جنگ و موقعیت‌های پس از درگیری، تقاضا برای قاچاق انسان مشاهده شده است (Corrin, 2005, p.551).

تدبیرهای اکو برای مقابله با قاچاق انسان

سازمان بین‌المللی مهاجرت از نمونه‌هایی گزارش می‌دهد که زنان آسیای مرکزی، به صورت جدی از سازمان‌های بین‌المللی کمکی نپذیرفته‌اند و پس از اینکه به وطنشان برگشته‌اند، دوباره به عرصه‌های روسپی‌گری بین‌المللی روی آورده‌اند (Jackson, 2005, p.44). البته، دیدگاه بدبینانه‌ای به این گونه تحلیل‌ها وجود دارد؛ از جمله یکی از افسران «سازمان امنیت و همکاری در اروپا»^۳ در آلمانی در مصاحبه‌ای گفته است که به دلیل هدف‌های سیاسی از سوی سازمان‌های بین‌المللی، قاچاق انسان به عنوان یک «موضوع فراملی مد روز»، به جهت گرفتن وجوه بیشتر از منابع مالی، بیش از حد شرح داده شده است (Jackson, 2005, p.44). ولی به هر حال همواره یکی از دستور نشست‌های وزرای کشورهای عضو اکو، مسئله جرم‌های سازمان‌یافته و به‌ویژه قاچاق انسان بوده است. به صورت کلی، دولت‌های عضو در دستور نشست‌های خود، به مواردی چون تبادل نظر، تبادل اطلاعات، امنیت مرزی، همکاری‌های انتظامی و مرزی، همکاری با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی، پیوستن به کنوانسیون‌های بین‌المللی و مکانیسم‌های اجرایی توجه کرده‌اند. اکو برای مقابله با قاچاق انسان، هم با سازمان‌های بین‌المللی همکاری دارد و هم خود نشست‌ها و کارگاه‌های گوناگونی را تشکیل داده است.

همکاری اکو با سازمان‌های بین‌المللی

همکاری با سازمان بین‌المللی مهاجرت

بر اساس یادداشت تفاهم بین دو سازمان (ECO, Jan 2009) که در ۲۷ ژانویه ۲۰۰۹ امضا شده

1. Push/Pull
2. Staff
3. Organization for Security and Co-operation in Europe

است، شروع همکاری بین اكو و سازمان بین‌المللی مهاجرت از منافع مشترک دو سازمان تلقی می‌شود (بند ۱ ماده ۱) و همکاری بین دبیرخانه‌های دو سازمان وجود خواهد داشت و هر دو سازمان به صورت متقابل در سازمان دیگر نماینده دارند (ماده ۴). دبیرخانه‌های دو سازمان به شکل منظم در مورد موضوع‌های مرتبط با این یادداشت تفاهم با یکدیگر هم‌فکری می‌کنند (ماده ۵) و با یکدیگر تبادل اطلاعات دارند (بند ۱ ماده ۳). از جمله مهم‌ترین موارد حوزه همکاری بین دو سازمان می‌توان به تحقیق در مورد چالش‌های مهاجرت، حمایت از منافع مهاجران و کاهش فشار بر آنان، موضوع‌ها و ملزومات سلامت مهاجران، تعیین میزان برای کاهش تحرک کار غیرقانونی درون منطقه اكو و پیشبرد امکانات حقوقی برای این‌چنین تغییر مکان‌ها، افزایش آگاهی از قاچاق انسان، آغاز فعالیت‌های ضد قاچاق انسان، حمایت از کمک به قربانیان قاچاق انسان در منطقه اكو، هماهنگی موضوع‌های مدیریت مرز برای حکومت‌ها و موارد دیگر اشاره کرد (ماده ۳).

کارگاه اكو- سازمان بین‌المللی مهاجرت، نخستین اتفاق منطقه‌ای برای اختصاصی‌کردن آموزش در مورد مهاجرت و موضوع‌های مربوط به پناهندگی، برای مقامات رسمی و سیاست‌گزاران دولت‌های عضو اكو بود. برنامه این کارگاه بر چارچوب قانون بین‌المللی، حقوق مهاجران، حمایت از بزه دیدگان و تعقیب قاچاقچیان متمرکز بود. براساس توافق صورت گرفته، اكو در مواردی که به سازمان‌های غیردولتی می‌رود و هر زمان که موضوعی بحث شود که در آن، سازمان بین‌المللی مهاجرت دارای منافع باشد، اكو از این دعوت می‌کند که نمایندگان خود را جهت شرکت در نشست‌ها و کنفرانس‌های تشکیل شده از سوی اكو بفرستد. سازمان بین‌المللی مهاجرت نیز در مقابل، این تعهد را در برابر اكو دارد (بند ۲ ماده ۲). این موارد برنامه مقابله با قاچاق انسان سازمان بین‌المللی مهاجرت در آسیای مرکزی، در سه جنبه مرتبط و ادغام شده این عارضه و در نتیجه شرکت کردن در تلاش‌های مقامات آسیای مرکزی برای مقابله با قاچاق اشخاص به منطقه آسیای مرکزی و از سراسر منطقه آسیای مرکزی است: پیشگیری از راه انتشار اطلاعات و افزایش آگاهی عمومی، حمایت از قربانیان قاچاق (کسانی که به آسیای مرکزی مراجعت می‌کنند یا کرده‌اند)، تعقیب قانونی از راه حمایت مقامات اجرایی قانونی و تشکیلات قضایی برای اقدام مؤثر علیه قاچاق اشخاص (ECO(A), Dec 2008).

همکاری با پلیس بین‌الملل^۱

نخستین نشست رؤسای پلیس بین‌الملل از دولت‌های عضو اکو در ۲۹-۳۰ ژوئن ۲۰۱۰ در تهران (توسط دفتر مرکزی ملی در ایران) برگزار شد. در این مراسم دبیرکل وقت پلیس بین‌الملل، رونالد کی نوبل گفت مایل است تا کشورهای منطقه به جهانی شدن جرم‌ها و تروریسم، به‌وسیله توسعه یکپارچه‌سازی برنامه‌ها باهدف حمایت از شهروندانشان، واکنش نشان دهند. وی همچنین آمادگی پلیس بین‌الملل را برای ارائه هرگونه حمایت در مشخص کردن تهدیدهای امنیتی جهانی یادآور شد و همه همکاری‌های ممکن بین دو سازمان را تضمین کرد (Booklet ECO-DOCCU, p.45). دبیرکل اکو نیز از مرکز فرماندهی پلیس بین‌الملل در لایون فرانسه در ۷ اکتبر ۲۰۱۰ دیدار کرده است. در هر دو نشست موضوع‌های مربوط به افزایش همکاری بین دو سازمان به ویژه امکان امضای یادداشت تفاهم، مورد بحث قرار گرفت. دبیرکل اکو بر لزوم همکاری بین دو سازمان در حوزه‌هایی چون قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان، پول‌شویی و جرم‌های سازمان‌یافته تأکید کرد (Booklet ECO-DOCCU, p.46).

همکاری با سایر سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی

اکو بیش از ۳۰ یادداشت تفاهم با سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای امضا کرده است. برخی از این سازمان‌ها وابسته به سازمان ملل هستند، تعدادی هم به صورت منطقه‌ای فعالیت می‌کنند (کولایی و مؤدب، ۱۳۸۸، ص.۱۴). از جمله می‌توان به سازمان حمایت از کودکان ملل متحد^۲، صندوق جمعیت ملل متحد^۳، و برنامه بین‌المللی کنترل مواد مخدر^۴ که در برنامه‌ها و فعالیت‌های مختلف در منطقه اکو، شریک هستند، (ECO at a Glance, p.54) اشاره کرد. همکاری اکو با آژانس مبارزه با مواد مخدر سازمان ملل و (Booklet ECO-DOCCU, p.42-44) با اتحادیه اروپا در زمینه مبارزه با مواد مخدر است و تأکیدش بیشتر بر افغانستان است (Booklet ECO-DOCCU, p.10). به‌عنوان یکی از موفقیت‌های اکو، ماهیت ارتباطات سازمان اکو با سایر سازمان‌های بین‌المللی از شکل «صوری» به شکل «فنی» و درنهایت، جذب منابع مالی برای اجرای پروژه‌های منطقه‌ای در حال تحول است (شهابی و شیخ‌الاسلامی، ۱۳۸۶، ص.۱۵۹).

1. Interpol
2. UNICEF
3. UNFPA
4. UNDCP

همکاری دولت‌های عضو اکو با یکدیگر در چارچوب سازمان اکو

الف) واحد هماهنگی جرم‌های سازمان یافته و مواد مخدر

با رشد فزاینده مسائل مربوط به مواد مخدر در منطقه، دولت‌های عضو اکو، سیستم‌های ملی بسیار قوی‌ای برای کنترل آن ایجاد کرده‌اند. اکو با اداره جرم‌های و مواد مخدر سازمان ملل، یادداشت تفاهم امضا کرده است. بنابراین توافق برنامه اقدام در مورد کنترل مواد مخدر، واحد هماهنگی کنترل مواد مخدر در سال ۱۹۹۹ تأسیس شد. نظر به تصمیم‌های نشست‌های سطح بالا در چارچوب اکو، واحد هماهنگی کنترل مواد مخدر نه تنها برای اقدام علیه قاچاق مواد مخدر، بلکه علیه هر شکلی از جرم‌های سازمان یافته فراملی تأسیس شده بود. از این رو در هجدهمین نشست شورای وزرای اکو (۹ مارس ۲۰۰۹ در تهران) این تغییر به کار گرفته شد. اکنون نام کامل این واحد «واحد هماهنگی جرم‌های سازمان یافته و مواد مخدر» است^۱ و به صورت مستقیم با سرپرستی دبیرکل و معاون وی، مشغول به کار است که فعالیت‌هایی در نشست‌های تصمیم‌گیرندگان بلندمرتبه درباره موضوع‌های مبارزه با مواد مخدر، تروریسم، جرم‌های سازمان یافته، قاچاق انسان و مهاجرت غیرقانونی داشته است (ECO at a Glance, p.51). این واحد هم‌اکنون متمرکز است بر تبادل اطلاعات، تأسیس یک شبکه ارتباطی کامپیوتری در سازمان، جهت کاهش تقاضای مواد مخدر و انتشار اطلاعات و داده‌های جامع درباره وضعیت مواد مخدر در منطقه، تقویت چارچوب قانون‌گذاری دولت‌های عضو در انطباق با کنوانسیون‌های مواد مخدر ملل متحد، تقویت همکاری میان مقامات اجرایی قانونی - انتظامی دولت‌های عضو از راه دیدارهای مأموران مربوطه، کاندیدا کردن واحدهای مرکزی^۲ برای جرم‌های سازمان یافته، تروریسم و قاچاق انسان و انتخاب هماهنگ‌کننده ملی (Booklet ECO-DOCCU, pp.2-3).

از آنجا که در سال‌های اخیر دبیرخانه به سوی استقلال نسبی تحول یافته و نگاهی به روند بودجه و روند تنظیم آن نشان می‌دهد که بودجه دبیرخانه تمرکز یافته و به شکل چشمگیری افزایش یافته است (شهابی و شیخ‌الاسلامی، ۱۳۸۶، صص. ۱۴۲-۱۴۳)، می‌توان انتظار داشت که «واحد هماهنگی جرم‌های سازمان یافته و مواد مخدر» بهتر از گذشته بتواند در رسیدن به هدف خود موفق باشد.

-
1. Drug Control Coordination Unit
 2. Drug and Organized Crime Coordination Unit
 3. Focal Points

ب) تدبیرهای حقوقی

در یک دسته‌بندی کلی موضوع‌های حقوقی ممکن است به سه گروه تقسیم شود: دسته اول موضوع‌ها فقط داخلی هستند که یکسان‌سازی مقررات نسبت به آن‌ها امری ضروری به نظر نمی‌رسد، دسته دوم موضوع‌هایی است که آثار و پیامدهای آن به شکلی به خارج از کشور کشیده شده است، مانند بستن یک قرارداد تجاری بین‌المللی که ممکن است کشورها تلاشی برای هماهنگی مقررات با سایر کشورها انجام ندهند؛ ولی این امر مستلزم هزینه برای آن کشور است، دسته سوم موضوع‌هایی هستند که وجود مقررات ملی به تنهایی برای نظم و انضباط آن‌ها کافی نیست و باید از راه وضع مقررات یکسان و هماهنگ با سایر کشورها چنین موضوع‌هایی را زیر نظم و انضباط بین‌المللی قرار داد. مانند مبارزه با قاچاق انسان، مواد مخدر، پول‌شویی، سلاح‌های کشتار جمعی و موارد دیگر (شیروی، ۱۳۸۹، صص ۵۹-۶۰). بنابراین کشورهای عضو یک سازمان یا ترتیبات منطقه‌ای، جهت پیشبرد هدف‌های مشترک و تأمین منافع به اقداماتی چون یکپارچه‌سازی قوانین اقدام می‌کنند. از جمله می‌توان به قوانین حل تعارض، استرداد مجرمان، معاضدت‌های قضایی و حقوقی، همکاری‌های اطلاعاتی و انتظامی اشاره کرد. ما این موضوع را بررسی می‌کنیم که سازمان اکو، در زمینه‌های ذکر شده چه اقداماتی انجام داده است.

هدف‌های کلی برنامه اقدام اکو، تشویق دولت‌های عضو برای گسترش تلاششان در مبارزه با جرم‌های فراملی، برحسب سطح‌های دوجانبه و چندجانبه در سطح منطقه‌ای است. برخی از هدف‌های خاص برنامه اقدام که از سوی دولت‌های عضو انجام شد عبارت است از: تشویق ترتیبات منطقه‌ای و زیرمنطقه‌ای درباره همکاری در دادرسی جنایی، شامل همکاری حقوقی دوجانبه و بازگرداندن مجرمان میان دولت‌های عضو اکو، تحقیق کردن و تشخیص دادن اثر تهدیدهای جرم‌های سازمان‌یافته فراملی بر وضعیت اقتصادی-اجتماعی در منطقه اکو، تقویت توانمندی‌ها و ظرفیت‌های منطقه‌ای برای سروکارداشتن با ماهیت پیچیده جرم‌های فراملی، همکاری منطقه‌ای بر حسب بازجویی^۱، تعقیب قانونی و سطح رسیدگی قضایی و نیز کمک به کسانی که به قربانیان یاری رسانده‌اند.

اجرای برنامه اقدام با مسئولیت «کمیته هدایت‌کننده» مشتمل بر هماهنگی کشورهای اکو

(ایران، پاکستان و ترکیه)، دبیرخانه و سایر اعضای داوطلب است. همچنین اعضا باید نیروهای پلیس خود را به اجرای این برنامه اقدام موظف کنند (ECO, May 2010). رویکرد سازمان اکو، بر حمایت از قربانیان قاچاق انسان استوار است؛ برای نمونه، می‌توان اشاره کرد که عطف روش‌های بازجویی - تحقیق مقامات اجرایی قانونی به حمایت از بزه‌دیدگان (شامل روش‌های کمک به قربانی، تسهیل دادرسی، محافظت از بزه‌دیدگان و کسانی که به آنان پناه داده‌اند و...) از مهم‌ترین توصیه‌ها است (ECO(B), March 2008). حوزه‌های اولیوی «برنامه اقدام»، مداخله در قاچاق مواد مخدر، همکاری راهبردی انتظامی، تروریسم، مدیریت و کنترل مرزها، قاچاق مهاجران و قاچاق انسان است.

بنابر برنامه اقدام دولت‌های عضو اکو باید اقدامات زیر را در جهت جلوگیری از قاچاق انسان و قاچاق مهاجران انجام دهند: ۱. ضرورت انجام مطالعه در مورد زمینه‌های قاچاق انسان و قاچاق مهاجران و تشکیلات آن، ۲. تبادل اطلاعات، ۳. هماهنگی و همکاری دولت‌های عضو در هماهنگ کردن قواعد و قوانین مرتبط با مبارزه علیه قاچاق انسان و قاچاق مهاجران، ۴. تأسیس بانک ملی اطلاعات، ۵. شناسایی و خشی کردن شبکه‌های قاچاق انسان (ECO, 2010, p.6).

بنابر گفته یکی از متخصصان اکو در ارتباط با همکاری‌های قضایی، دولت‌های عضو اکو بیشتر با هم همکاری‌های دوجانبه قضایی دارند تا اینکه در چارچوب یک همکاری چندجانبه باشد. در نشست‌های دادستان‌های دولت‌های عضو اکو، بر لزوم شناسایی سازوکارهای ممکن در پیشبرد همکاری قضایی میان دولت‌های عضو اکو به ویژه ایجاد موافقت‌نامه‌های چندجانبه برای مبارزه جدی با جرم‌ها در موافقت با معیارهای حقوق بشر جهانی تأکید شد. این امر نشان از تلاش سازمان برای تأسیس همکاری قضایی چندجانبه دارد. افزون بر آن، ضرورت تأسیس بانک اطلاعاتی موضوع‌های حقوقی و تبادل اطلاعات درباره جرم‌های فراملی و رویه‌های مشترک میان دولت‌های عضو درباره مسائل حقوقی ملی و بین‌المللی نیز مورد توافق قرار گرفت (booklet ECO-DOCCU, p.40).

بنابر ماده ۳۶ کنوانسیون پالمو، این کنوانسیون برای امضا از سوی تمامی دولت‌ها و سازمان‌های ائتلافی اقتصادی منطقه‌ای^۱ باز خواهد بود، مشروط بر اینکه دست‌کم یکی از دولت‌های عضو این چنین سازمان‌ها، این کنوانسیون را از ۱۲ تا ۱۵ دسامبر در پالمو ایتالیا و

پس از آن تا ۱۲ دسامبر ۲۰۰۲ در مقر ملل متحد در نیویورک امضا کرده باشند. با توجه به اینکه تمامی دولت‌های عضو اکو (به غیر از ترکمنستان) در ۱۲ تا ۱۵ دسامبر ۲۰۰۰ این کنوانسیون را امضا کرده‌اند (<https://treaties.un.org>, 2013/12/01)، این شرایط برای سازمان همکاری اقتصادی (اکو) نیز فراهم است. نگارنده معتقد است از آنجا که تنها عضو غیردولتی این کنوانسیون، اتحادیه اروپا است (<https://treaties.un.org>, 2013/12/01)، پذیرش کنوانسیون از سوی اکو، منجر به حضور گسترده‌تر این سازمان اقتصادی در موضوع‌های جهانی به‌ویژه مبارزه با قاچاق انسان خواهد شد.

ج) برگزاری کارگاه‌های منطقه‌ای

در یکی از کارگاه‌های منطقه‌ای اکو برای مهاجرت غیرقانونی و قاچاق انسان، سه شاخص پیشگیری از قاچاق انسان مشتمل بر اطلاعات عمومی یا افزایش آگاهی، ظرفیت‌سازی و دیگر سنجش‌های کنشگرانه-مربوط به رفتار (تأکید از نگارنده است)- و بیشتر هدف‌های به‌کارگرفته شده برای مشخص کردن دلایل قاچاق انسان شناسایی شد. برای تحقیق در این موضوع باید برای شناسایی شکاف‌ها در نظام‌های حمایت مانند بازرسی حقوق کارگران، خدمات اجتماعی، روش‌های پلیس برای مصاحبه با مهاجران غیرقانونی مشکوک، با افراد قاچاق شده مصاحبه شود (ECO(A), 2008, p.6). از نظر کارشناسان اکو ریشه‌کنی فقر، ایجاد فرصت‌های استخدام مولد ثروت، افزایش سلامت و آگاهی‌های آموزشی و دارویی در کشورها می‌تواند از گسترش قاچاق انسان در آینده جلوگیری کند و توسعه یک چارچوب حقوقی صحیح برای استخدام در کشورهای مبدأ و دسترسی مهاجران به کار قانونی در کشورهای مقصد می‌تواند از چالش‌های قاچاق انسان بکاهد (ECO(A), 2008, p.6). اکو وضع مقررات الزام‌آور حقوقی، همچنین آسان کردن فرایند اجرای حقوق داخلی با رویه‌ها و استانداردهای بین‌المللی را برای تعدیل این مشکل توصیه کرده است.

د) برگزاری نشست‌های مقامات اجرایی و قضایی

دولت‌های عضو اکو، قاچاق مهاجران و قاچاق انسان برای روسپی‌گری و کار اجباری را مسئله‌ای در حال رشد با ابعاد جهانی، تلقی کرده‌اند و معتقدند که همکاری‌های جهانی و منطقه‌ای علیه قاچاق انسان، می‌خواهد دولت‌های مبدأ، مقصد و در مسیر حمل و نقل را جهت

توسعه سیاست‌ها و راهبردهای مشترک علیه قاچاق انسان، توانمند سازد (ECO, 2006, p.3). اکو افزون بر نشست‌های دوره‌ای وزرای کشور دولت‌های عضو، نشست‌های مقامات رسمی، گروه متخصصان و متخصصان بلندمرتبه، واحدهای مرکزی ملی «واحد هماهنگی جرم‌های سازمان‌یافته و مواد مخدر»، رؤسای پلیس مبارزه با مواد مخدر دولت‌های عضو، فرماندهان مرزی دولت‌های عضو، رؤسای پلیس بین‌الملل دولت‌های عضو، مقامات قضایی، دادستان‌های کل دولت‌های عضو و کارگاه‌های کاری و منطقه‌ای در مورد مواد مخدر، تروریسم و جرم‌های سازمان‌یافته را داشته است. به‌صورت کلی در این نشست‌ها بر اهمیت افزایش همکاری میان فرماندهان بازرسی مرزی و تقویت همکاری‌های دوجانبه و چندجانبه و توسعه تبادل اطلاعات و تجربه‌ها در جهت برخورد مناسب با قاچاق مواد مخدر، مواد روان‌گردان، مهاجرت غیرقانونی، قاچاق انسان، تروریسم و دیگر جرم‌های سازمان‌یافته فراملی، توجه به راه‌ها و ابزارهای افزایش همکاری میان نهاد قانونی دولت‌های عضو، لزوم کمک‌های مشترک برای مبارزه علیه جرم‌های سازمان‌یافته مانند قاچاق انسان تأکید شده است.

تشویق به تحقیق درباره قاچاق انسان، یکی از توصیه‌های کارگاه منطقه‌ای اکو در مورد مهاجرت غیرقانونی و قاچاق انسان برای بنیاد نهادن اقدام هماهنگ علیه قاچاق انسان است (ECO(B), March 2008). این توافق صورت گرفته است که دوره‌های کارآموزی مرتبط با امنیت، فرصتی عالی برای متصدیان مسئول در سهیم شدن تجربه‌هایشان با یکدیگر را ارائه می‌دهد. به دلیل نبود سرمایه‌گذاری و در برداشتن هزینه، این دوره‌های کارآموزی در اولویت دوم قرار دارد؛ از این رو نشست، تأسیس صندوق کارآموزی اکو برای دوره‌های مرتبط با امنیت را توصیه کرد (ECO, 2010, p.7).

ذ) تبادل اطلاعات، مدیریت و کنترل مرزها

در نشست وزرای کشور اکو بر ضرورت یک مکانیسم نهادی میان دستگاه‌های کنترل‌کننده مرزی تأکید و معرفی واحدهای مرکزی برای تبادل اطلاعات و ارتباط جهت تسهیل شناسایی جرم‌ها ابرام شده است. به وسیله واحدهای مرکزی دولت‌های عضو می‌خواهند که نقاط مرزی مورد استفاده قاچاقچیان انسان، سلاح و کالا را شناسایی و از این راه همکاری خود را توسعه دهند. همچنین این نقاط مرکزی، تبادل اطلاعات و تجربه‌ها درباره جلوگیری از جرم‌های در ارتباط با مواد مخدر و تقویت کنترل مرزی را پوشش می‌دهد، (ECO, 2010, p.8 and ECO, 2008, p.8).

مهم‌ترین دلایل برای لزوم همکاری در امنیت و کنترل مرزها در منطقه عبارت است از مسائل امنیتی، قاچاق مواد مخدر، قاچاق انسان، مهاجرت‌های غیرقانونی و قاچاق کالا. در این زمینه پیروی از این فهرست در برنامه اقدام اکو آمده است: ۱. تأکید بر به کارگیری سیستم‌های کنترل مرزی، تسهیلات رایانه‌ای و بانک اطلاعات برای سهولت در شناسایی جرم‌ها و تبادل اطلاعات درباره نداشتن روادید، ۲. توسعه همکاری برای بازداشتن گروه‌های جنایی سازمان یافته در به کارگیری آژانس‌های مسافرتی در قاچاق انسان و قاچاق مهاجران، ۳. تأکید بر لزوم شناسایی نقاط مرزی‌ای که مورد استفاده قاچاقچیان است، ۴. تبادل اطلاعات درباره روش‌ها و اقدامات مؤثر در کنترل مرزها از همه انواع فعالیت‌های قاچاق، ۵. لزوم توسعه سطح تعلیمات فنی برای کارشناسان و پلیس مرزی، تبادل اطلاعات و نظارت مرزی از راه ایجاد گروه‌های کاری در دولت‌های عضو اکو، ۶. تسهیل سریع تماس‌های مقامات مرزی دولت‌های عضو با یکدیگر برای تبادل اطلاعات، به ویژه انجام اقدامات برای تعقیب یا پیشگیری از جرم‌ها، ۷. تقویت کنترل و مدیریت مرزی جهت جلوگیری مؤثر از عبور غیرقانونی و فعالیت‌های قاچاق، بازداشتن گروه‌های تروریستی و قاچاقچیان از سفر به دولت‌های عضو و جلوگیری از تحرک آن‌ها برای ارتکاب فعالیت‌های جنایی علیه دولت‌های عضو (ECO, 2010, p.5).

ه) همکاری انتظامی و تأسیس پلیس اکو

بنابر برنامه اقدام اکو برای مبارزه با جرم‌های سازمان‌یافته فراملی، همکاری راهبردی انتظامی ابزاری برای افزایش امنیت و ثبات در منطقه اکو است. از عناصر اصلی آن اعتمادسازی^۱ میان واحدهای انتظامی در مقابله با جرم‌های سازمان‌یافته فراملی و تروریسم است. ملاحظات زیر به عنوان ابزارهای همکاری انتظامی است که دولت‌های عضو اکو براساس آن همکاری می‌کنند: تبادل تجربه‌ها میان نیروهای انتظامی دولت‌های عضو از راه کارگاه‌های موجود، نشست‌ها و سمینارها، سازماندهی برنامه‌ها و فعالیت‌ها برای افزایش همکاری عملی و آموزنده میان نیروهای انتظامی، پیشبرد همکاری آموزشی شامل فنون جنگی-آموزشی تخصصی شده برای فراهم کردن استانداردهای لازم در فعالیت‌های انتظامی دولت‌های عضو اکو، پیشبرد همکاری و تبادل اطلاعات میان دولت‌های عضو اکو از راه سیستم I 24/7 پلیس بین‌الملل، تشویق

دولت‌های عضو برای همکاری با نهادهای بین‌المللی مانند پلیس بین‌الملل، سازمان همکاری اسلامی، «سازمان امنیت و همکاری در اروپا»، سازمان بین‌المللی مهاجرت، کنفرانس تعامل و اقدامات اعتمادساز در آسیا^۱، در صورت لزوم ایجاد جلسات و نشست‌ها بین مقامات انتظامی و دادن گزارش آن‌ها به نشست وزرای کشور و سران اکو، ایجاد نشست‌های رؤسای پلیس، رؤسای پلیس مبارزه با مواد مخدر، سران پلیس بین‌الملل و رؤسای مقامات مرزی دولت‌های عضو اکو (ECO, 2010, p.3).

تأسیس پلیس اکو^۲: دولت‌های عضو اکو، با پلیس بین‌الملل تبادل اطلاعات دارند، اما برای ارتقای همکاری، اولین نشست وزرای کشور اکو، همکاری انتظامی را به‌عنوان مهم‌ترین حوزه مورد نیاز همکاری هم در سطح دوجانبه و هم منطقه‌ای دانستند (ECO, 2006, p.5). در اولین نشست گروه متخصصان بلندرتبه دربارهٔ مواد مخدر، تروریسم و جرم‌های سازمان‌یافته (۲۹-۳۰ آوریل ۲۰۰۸) در ترکیه، توافق شد که نقاط-واحدهای مرکزی نهادی درمورد سه حوزه اصلی مواد مخدر، تروریسم و جرم‌های سازمان‌یافته فراملی و همچنین هماهنگی‌های ملی اکو برای تبادل اطلاعات میان دبیرخانه اکو و دولت‌های عضو تأسیس شود. در این نشست موافقت شد که تأسیس پلیس اکو به‌عنوان یک سیاست بلندمدت در نشست‌های مربوطه ارائه شود (booklet ECO-DOCCU, p.10). در سومین نشست وزرای کشور دولت‌های عضو اکو (استانبول ۲۴ دسامبر ۲۰۱۰) در مورد تأسیس پلیس اکو، توافق شد. در این توافق آمده است که پلیس اکو تلاش‌های خود علیه جرم‌های سازمان‌یافته را از راه اشتراک اطلاعاتی^۳، هماهنگ‌سازی سیاست‌ها و هماهنگی عملیات‌ها به وسیله ارتباط افسران شاغل با دولت‌های متبوعشان، هماهنگ خواهد کرد (ECO, 2010, p.4). باهدف تحقق این تأسیس، در نشست گروه متخصصان، مشروح موضوع‌های ساختاری مانند مقر پلیس اکو، اساسنامه، کارکنان، بودجه و... مورد بحث قرار گرفت و پس از آن به نخستین نشست رؤسای پلیس کشورهای عضو اکو که به میزبانی پلیس ایران (تهران ۲۳-۲۴ نوامبر ۲۰۱۱) برگزار شد، ارائه شد. رؤسای پلیس جزئیات نشست گروه متخصصان را مورد بحث قرار دادند. همچنین آن‌ها با توجه به تهدیدهای مواد مخدر، تروریسم و جرم‌های سازمان‌یافته در مفهوم منطقه‌ای، به

-
1. Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia
 2. ECOPOL
 3. Intelligenc Sharing

همکاری مشترک به ویژه تبادل اطلاعات و رویه‌های مشترک میان سازمان‌های انتظامی دولت‌های عضو اکو توجه کردند.

نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران مبلغ ۱۰۰۰۰۰۰ دلار آمریکا برای سرمایه ویژه پلیس اکو پرداخت کرده است. همچنین شورای دائمی نمایندگان اکو مبلغ ۵۰۰۰۰ دلار برای تأسیس پلیس اکو اختصاص داده است. مقامات ایرانی تأکید کردند که مقرر پلیس اکو در تهران باشد، ساختمان و دیگر تجهیزات لازم برای عملیاتی کردن پلیس اکو می‌تواند توسط ایران ارائه شود (booklet ECO-DOCCU, p.38-41). پلیس اکو به‌عنوان یک سازوکار نهادی برای همکاری انتظامی، نه تنها از راه ارتباط افسران شاغل برحسب مقرشان، بلکه به‌وسیله بانک اطلاعات در مورد مواد مخدر، تروریسم، جرم‌های سازمان‌یافته، قاچاق انسان و پول‌شویی، به فعالیت خواهد پرداخت (ECO, 2010, p.8). بنابر گفته یکی از متخصصان اکو، کارهای مقدماتی، مقررات، اساسنامه، شرح وظایف پلیس اکو تعیین و در آستانه تأسیس است. همچنین یکی از مهم‌ترین وظایف پلیس اکو، همکاری در زمینه مقابله با جرم‌های سازمان‌یافته، از جمله قاچاق انسان است.

نتیجه

پاسخ‌های بین‌المللی از جمله قطعنامه‌ها و کنوانسیون‌های سازمان ملل، برنامه‌ها و اقدامات سازمان‌های بین‌المللی و جرم‌انگاری در مقررات کیفری کشورها، نشان از نگرانی جامعه جهانی از تهدیدهای قاچاق انسان دارد. پاسخ‌های اکو در این زمینه در سه پهنا جای می‌گیرد: پهنا اول شامل نگرانی از این موضوع است که در قالب نشست‌های وزرا و کارشناسان و در کل در بخشی از وظایف «واحد هماهنگی جرم‌های سازمان‌یافته و مواد مخدر» نمود یافته است. پهنا دوم شامل همکاری‌های بین‌المللی با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی است که بیشتر بر سازوکارهایی مانند امضای یادداشت تفاهم، برگزاری نشست‌ها و کارگاه‌های مشترک و تبادل نظرات کارشناسان مبتنی است. پهنا سوم ترتیبات و تدبیرهایی است که دولت‌های عضو در چارچوب سازمان به آن متوسل شده‌اند.

همان‌گونه که در این نوشتار بررسی شد، دلایل مهم و اصلی قاچاق انسان به‌ویژه در جوامع آسیای مرکزی، بیشتر ساختاری و نهادینه شده است. دسته‌ای از این دلایل مانند

فروپاشی اتحاد شوروی، فقر فراگیر و... (افزون بر دلایل ناشی از ماهیت جهانی از جمله تقاضای کشورهای ثروتمند، جنگ و...) به قطع در مدت زمان کوتاه برطرف نخواهد شد. بلکه مستلزم اصلاحات سیاسی و اقتصادی و توزیع عادلانه ثروت است. افزون بر این، ساختارهای فسادآمیز هم وجود دارد که زمینه های قاچاق انسان را فراهم می‌کند. این عوامل مانند فساد در دستگاه‌های قضایی و اجرایی است. مقابله با این عوامل به قطع تنها از عهده دولت‌های توانمند برمی‌آید، ولی اگر کارگزاران اصلی حکومتی خود از قاچاق انسان و سایر جرم‌های سازمان‌یافته نفع ببرند، هیچ‌گونه مقابله‌ای وجود نخواهد داشت.

از آنجا که قاچاق انسان یک جرم سازمان‌یافته فراملی است، از آغاز عملیات اجرایی تا پایان، سه مرحله اصلی شناسایی - جلب، حمل و نقل و در نهایت بهره‌کشی انجام می‌شود. دولت‌ها فقط در مرزهای خود به اعمال حاکمیت می‌پردازند. بنابراین مبارزه با جرم‌های سازمان‌یافته فراملی، مستلزم همکاری‌های فراملی (مانند همکاری انتظامی، اطلاعاتی، قضایی و حقوقی و...) است. توسل به همکاری‌های فراملی (و عملیات‌های ضدقاچاق و جرم‌های سازمان‌یافته) می‌تواند دولت‌ها را توانمندتر کند. زیرا قاچاق انسان جرمی فراملی است، همکاری‌های فراملی می‌تواند مانع از موفقیت عوامل - ساختارهای فسادآمیز داخلی در خارج از مرزهای ملی شود. به سخن دیگر، فسادهای داخلی دولت‌ها را محدود به خودشان می‌کند. این همکاری‌ها به مانند افیونی می‌ماند که درد (علت‌های ساختاری) را درمان نمی‌کند، اما آن را سرکوب می‌کند. دولت‌های عضو اکو در حال گسترش همکاری‌های خود در زمینه‌های مدیریت و کنترل مرزها، تبادل اطلاعات، همکاری انتظامی و غیره هستند تا بتوانند بر جرم‌های سازمان‌یافته (مانند قاچاق انسان) مسلط شوند. در این راستا ایجاد بانک اطلاعات، همکاری‌های قضایی، تأسیس پلیس اکو و در صورت احتمال پیوستن اکو به کنوانسیون پالمو، می‌تواند گامی مؤثر در موفقیت این سیاست‌ها باشد.

منابع

الف) فارسی

۱. اردبیلی، محمد علی، (۱۳۸۸)، حقوق جزای عمومی، جلد نخست، تهران: میزان.
۲. اشتری، بهناز، (۱۳۸۳)، قاجاق زنان: بردگی معاصر، تهران: اندیشه برتر.
۳. بیابانی، غلامحسین و محمد سلطانی فر، (۱۳۸۹)، قاجاق زنان یا تجارت جرم، تهران: نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.
۴. توسلی، غلامعباس، (۱۳۷۹)، نظریه‌های جامعه‌شناسی، چاپ هفتم، تهران: سمت.
۵. حبیب‌زاده، محمد جعفر، محمد باقر مقدسی و عباس جعفری دولت‌آبادی، (۱۳۸۸)، «قاجاق انسان در حقوق کیفری ایران»، مدرس علوم انسانی، دوره ۱۳، شماره ۶۳، صص. ۹۹-۱۲۴.
۶. ذاقلی، عباس، (۱۳۸۹)، قاجاق انسان در سیاست جنایی ایران و اسناد بین‌المللی، تهران: میزان.
۷. سازمان همکاری اقتصادی (اکو)، (۱۳۷۷)، گردآوری و تنظیم دفتر امور اکو (برای) دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، تهران: وزارت امور خارجه.
۸. شهابی، سهراب و محمد حسن شیخ‌الاسلامی، (۱۳۸۶)، «آیا می‌توان در انتظار موفقیت اکو ماند؟»، فصلنامه سیاست، دوره ۳۷، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۶، صص. ۱۳۹-۱۹۱.
۹. شیروی، عبدالحسین، (۱۳۸۹)، حقوق تطبیقی، تهران: سمت.
۱۰. کولایی، الهه، (۱۳۸۶)، «عوامل و انگیزه‌های قاجاق انسان (با تاکید بر آسیای مرکزی)»، فصلنامه سیاست، دوره ۳۷، شماره ۴، زمستان ۱۳۸۶، صص. ۱۵۳-۱۷۱.
۱۱. کولایی، الهه و محمد مؤدب، (۱۳۸۸)، سازمان همکاری اقتصادی (اکو): دستاوردها و چشم‌اندازها، تهران: دانشگاه تهران.
۱۲. موثقی، احمد و گلپر اسفندیاری، (۱۳۸۷)، «قاجاق انسان بردگی در عصر جدید»، فصلنامه حقوق، دوره ۳۸، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۷، صص. ۲۸۷-۳۱۳.
۱۳. عهدنامه جدید از میر (۵۴/ شهریور / ۱۳۷۵)

ب) انگلیسی

1. Booklet ECO-DOCCU, (1999-2010).available on <http://www.ecodoccu.org>, (Accessed on 20/05/2013).
2. **Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others** (2 December 1949). U.N. General Assembly, A/RES/317 (IV). http://www.un.org/documents/instruments/docs_subj_en.asp?subj=97, (Accessed on 12/05/2013).
3. Corrin, Chris, (2005), "Transitional Road for Traffic: Analysing Trafficking in Women from and Through Central and Eastern Europe" **Europe-Asia Studies**, Vol. 57, No. 4, pp.543-561.
4. **Council Framework Decision 2002/629/JHA of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings.** See: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_trafficking_in_human_beings/133137_en.htm (Accessed on 2013/02/15)
5. **Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings.** See: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/197.htm>(Accessed on 2013/02/15)
6. ECO, 1 November 2006, **Report of first ECO Interior Minister's Meeting**(Tehran, 1 November 2006).
7. ECO(A), 9-11 March 2008, **Summary Record of the First ECO Regional Workshop on Irregular Migration and Human Trafficking** (Kish, 9-11 March, 2008).
8. ECO(B), 9-11 March 2008, **Recommendation of the First ECO Regional Workshop on Irregular Migration and Human Trafficking** (Kish, 9-11 March, 2008).
9. ECO, 26-27 May, 2008, **Report of second ECO Interior Minister's Meeting**(Ashgabat/ 26-27 May, 2008).
10. ECO, 27 January 2009, **Memorandum of Understanding between The Economic Cooperation Organization And The International Organization for Migration**(27 January 2009).
11. ECO, 6-7 May 2010, **ECO Plan of Action on Combating Transnational Organized Crimes [Turkish National Police – ECO]**(Ankara, 6-7 May 2010).
12. ECO, 24 December 2010, **Report of third ECO Interior Minister's Meeting**(Istanbul, 24 December 2010).
13. **ECO at a Glance**, PDF, available on <http://www.ecodoccu.org>, accessed on 20/05/2013
14. **High-level Political Signing Conference for the United Nations Convention against Transnational Organized Crime** (17 December 1999). (U.N. General Assembly, A/RES/54/129)
15. Jackson, Nicole J.(March 2005), "The Trafficking of Narcotics, Arms and Human in Post-Soviet Central Asia: (mis)Perceptions, Policies and Realities", **Central Asia Survey**, 24(1). Pp. 39-52.
16. KOM Department.(2012). **Turkish Report of Anti-Smuggling and Organized Crime 2012. KOM Publication:** Ankara, April 2013.

17. **NATO Policy on combating trafficking in human beings**
www.nato.int/cps/en/SID-EFC058B0-79E248F6/natolive/topics_50315.htm?selectedLocale=en (Accessed on 2013/07/14)
18. **NATO Policy on combating trafficking in human beings**
www.nato.int/cps/en/SID-EFC058B0-79E248F6/natolive/official_texts_71856.htm?selectedLocale=en (Accessed on 2013/07/14)
19. **Observer Status for the Economic Cooperation Organization in the General Assembly** A/RES/48/2 (22 October 1993)
20. **Resolution adopted by the General Assembly 55/25.** United Nations Convention against Transnational Organized Crime (U.N. General Assembly, A/RES/55/25, 15 November 2000)
21. **Annex I; United Nations Convention against Transnational Organized Crime** (U.N. General Assembly. A/RES/55/25. 8January2001)
22. **Annex II; Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational**
23. **Organized Crime** (U.N. General Assembly, A/RES/55/25, 8January2001)
24. **Annex III; Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime** (U.N. General Assembly, A/RES/55/25) See: http://www.un.org/documents/instruments/docs_subj_en.asp?subj=97. (Accessed on: 25/11/2013).
25. Skrivánková, Klára, (2006), "Trafficking for Forced Labour UK Country Report", **Anti-Slavery International 2006**.www.antislavery.org (Accessed on: 2011/08/10).
26. **Statistics-Migration: Drug and Organized Crime Coordination Unit (DOCCU)PDF.**
27. **The CIA World Fact Book 2011**, Central Intelligence Agency, Sky horse Publishing, Inc New York, (printed in Canada).
28. **UN Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons**(30 July 2010). (U.N. General Assembly, A/RES/64/293) , http://www.un.org/documents/instruments/docs_subj_en.asp?subj=97. (Accessed on: 12/09/2013).

ج) ایترنی

1. https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtsg_no=XVIII-12&chapter=18&lang=en (Accessed on: 2013/12/24).
2. <http://interpol.int/Crime-areas/Trafficking-in-human-beings/Trafficking-in-human-beings> (Accessed on: 2013/04/07)